

fiai, esztétikai témájú könyvek, aktuális kiállítások, friss színházi rendezések, koncertbeszámolók, új zenei albumok képezik az írások tárgyát. Ezek a cikkek ugyanazokban a „blokkokban” találhatóak a könyvben, amelyekben az internetes portálon is: *film, irodalom, esztétika-filozófia, kiállítás, színház, zene, interjú, a műalkotás eredete, most olvastam*. Az utolsó két fejezetet leszámítva a címek magukért beszélnek. *A műalkotás eredetében* alkotók saját munkáikról írnak, azok keletkezéséről, történetéről és inherensen a művészettel

kapcsolatos reflexióikról. *A most olvastam* részben a PPKE tanárai friss vagy felfrissített olvasmányélményeikről számolnak be; ezek kevésbé kritikai jellegű írások, sokkal inkább esszéisztikusak, személyesek. A kritikák főleg pozitívak, de nem elvakult méltatásai az adott tárgynak, ugyanúgy megjelenik a bíráló hang is, természetesen a kellő finomsággal, mindenféle arroganciát nélkülözve.

Az interjúkat külön kiemelném, mivel fantasztikus, ugyanakkor meglehetősen különböző egyéniségekkel (Jelenits István, Víg Mihály, Tverdota György, Harcsa Veronika) sikerült beszél-

getniük a hallgatóknak, remek, rendhagyó kérdésekkel készülve és könnyítve meg ezáltal az interjúalanyok dolgát.

Feltehetjük a kérdést: vajon kinek szól ez a kötet? Tulajdonképpen mindenkinek, akit érdekel a művészet, a kultúra, és szívesen olvasna igényes kritikákat a különböző alkotásokról, előadásokról. Természetesen manapság csak egy szűk réteget vehetünk itt számításba: a szakmában lévők, egyetemi hallgatókat. A könyv a szerkesztőség címen rendelhető meg, tehát ismernünk kell a honlapot,

hogy hozzájuthassunk. Ugyanakkor ez egy oda-vissza működő folyamat, mert ha esetleg a könyv úgy kerül a kezünkbe, hogy nem ismerjük a portált, akkor a borítón feltüntetett webcím (kuk.btk.ppke.hu), illetve a fülszöveg vagy az előszó segítségével könnyen

értesülhetünk arról, hogy a kritikai anyagnak csupán egy részét tartjuk a kezünkben. A kötet így reklámot jelent az internetes portálnak is, ahol még több írást olvashat az érdeklődő.

Az előszón és a kritikai munkákon kívül a könyv végén megtaláljuk a szerkesztőket is (az alapítóktól a jelenlegiekig), továbbá

egy összesített tartalomban a portálon megjelent összes cikk leltárát – időrendben visszafelé, ami szintén az interneten történő böngészéskor segít eligazodnunk, illetve felkeltheti érdeklődésünket a különböző címek, témák megadásával.

A legtöbb „diák szerző” stílusa már-már tapinthatóvá válik, tudományos egyéniségként kezdenek kibontakozni, ami a kötet koncepciójaként megjelölt gyakorlatorientáltságnak köszönhető, vagyis az arra való törekvésnek, hogy az egyetem elméleti oktása mellett a tudományos élet alkotói, „praktizáló” részébe is belerázódjanak a hallgatók.

Legfontosabbnak azonban azt tartom megjegyezni, hogy a kötetként való megjelenés, illetve az, hogy szakemberek (az egyetem tanárai) támogatták és vitték véghez ezt a tervet, szavatol az írások minőségéért, ami korántsem elhanyagolható szempont manapság, az internet korában, amikor is rengeteg kritikának álcázott, minőségen aluli írással találkozhatunk a világhálón. Mindenképpen olvasásra ajánlom a sorozat első részét, várjuk a következőt!

VARGA VIKTOR

(Szerkesztette Cseke Ákos
és Horkay Hörcher Ferenc,
PPKE BTK, *Piliscsaba*, 2010,
188 oldal, ár megjelölés nélkül)

GERVAI ANDRÁS: *Fedőneve: „szocializmus”*

Gervai András nagy jelentőségű könyve lelkiismeretes kutatómunka eredménye. Tényekből és vizsakereshető aktákból, iratokból tájékozódik, nem hagyja féligazságokkal megvesztegetni magát. A legendák és a tekintélyelvűség zavaros ködéből kiemelt emberek teljes valóságukban történő leleplezése közelebb visz bennünket valósághoz. „Gyerekkoromtól valahogy ösztönösen megsejtettem a nagy titkot, a mindent átszövő hazugságot, színlelést. Elég, ha csak a november 7-i szónoklatokra, vagy a kisdobos, majd még inkább az úttörő mozgalom agyimosására gondolok” – írja bevezetőjében a szerző.

A Kádár-rendszer egykori ügynökeinek, titkosszolgálati alkalmazottainak névvel és beosztással, tevékenységi körrel együtt napvilágra hozott dokumentumai fontos állomásként szolgálnak a továbblépés érdekében. A titkosszolgálatok működésének tüzetes megismeretése manapság divattá vált, reneszánszát éli. Jobb későn, mint soha; szerencsésebb országokban ez azonnal, a rendszerváltás körüli időkben kíméletlenül megtörtént. Nem baj, mi, magyarok soha nem voltunk a kapkodó gyorsaság hívei.

Az ismert emberek kimeríthetetlennek tűnő tárházában való bókálzás olyan neveket hoz a fel-

színre, mint Bódy Gábor, Máriássy Félix, Szabó István; utóbbi esetében a könyv végén a szerző pontos idézetekkel összegzi, milyen lavinát indított el. Hogy kik igyekeznek kisebbiteni az elkövetett bűn jelentőségét, felmenteni, hivatkozva a kor sajtóságos berendezkedésére. Megtörtént, holott nem követték el, nem történt meg,

holott elkövették – lásd Dobai Péter nemrégiben tett nyilatkozatát és lesújtó véleményét a szerzővel és könyvével kapcsolatban. Gervai András jól tette, amit tett, és szomorú, hogy negyven év kommunista diktatúrát és elnyomást követően, alig két évtizeddel a rendszerváltást szimuláló esemény után egy embert azért érnek ostoba támadások és vádló tekintetek, mert célja az igazság könyörtelen felfedése és a volt ügynökök megismertetése. Az „*Undorodom és iszonyodom*” című zárórészben található, a *Heti betes*-ből kiemelt beszélgetésből érdemes elolvasni Farkasházy Tivadar és Alföldi Róbert visszatekintését, a tényt elbogatellizáló megjegyzéseit. Farkasházy: „’57-ben én is ügynök voltam. Jelentettem. Az volt a fedőnevem, hogy hetes.”

A *Fedőneve: „szocializmus”*-ban helyet kapnak az ügynökök jelentéséből idézett részletek, egyes meg-

figyelt személyek nyilatkozatai, véleménye. A kor „szűk levegője” érződik a papíron keresztül, és az embert fojtó zavarba hozza a jelentések és a tények túl intim nyilvánossága. A szerző hűen dokumentál, célja egy egész kép visszaadása a tragikus múlt bántóan töredezett darabjaiból. Néha nehéz kérdés, ki az áldozat és ki

a bűnös; az a szomorú helyzet áll elő alkalmanként, hogy maga a tett elkövetője párhuzamosan áldozattá vált. Az irodalomból Szilágyi Domokos, a film világából Bódy Gábor esete tragikus példa erre.

Gervai András könyve jól áttekinthető, rendszerezett, olvasmányos formában néz szembe tárgyával. Mind a szakmabeli, mind a laikus, érdeklődő olvasónak bizalommal ajánlom, a könyvben semmiképp, esetleg a könyv reflektorfényében álló emberekben csalódhat. Bízom abban, hogy a következő évek e témakörben folytatott kutatómunkája nem hagyja figyelmen kívül a *Fedőneve: „szocializmus”* című, úttörő kiadványt, és azt felhasználva tovább bővíti-foldozza az ügynök-történelem hiányos részeit.

AYHAN GÖKHAN

(*Jelenkor Kiadó, Pécs, 2010, 396 oldal, 3200 Ft*)

CSÍKSZENTMIHÁLYI MIHÁLY
– KEVIN RATHUNDE –
SAMUEL WHALEN:
Tehetséges gyerekek
Flow az iskolában

A flow-állapot, a tökéletes élmény fogalmának leírásával világhírűvé vált, az élmény-mintavételezés (ESM = Experience Sampling Method) módszerével dolgozó friss Széchenyi-díjas Csíkszentmihályi Mihály társszerzők segítségével, valamint Maria Wong közreműködésével készült új kötetében középiskolás gyerekek körében végzett kutatásait összegezve a tehetség kibontakoztatásához szükséges fel-

tételeket vizsgálja és mutatja be. Csíkszentmihályi szerint a tehetséget három tényező határozza meg: „a személyes *tulajdonságok*, amelyek részben öröklöttek, másrészt pedig az egyén fejlődése során kialakulnak; a kulturális *elvárás*, amely egy szabályrendszer alapján meghatározza az értelmes és értékes dolgok körét; és végül a társadalmi *elismerés és támogatás*, amely azoktól az emberektől és intézményektől várható, akik eldöntik, hogy mi tekinthető értékesnek”.

Csíkszentmihályi a tehetséget sokkal inkább egy hosszú évek

alatt kibontakozó fejlődési folyamatnak tartja, mint egy egész életünkben megmaradó változatlan tulajdonságnak. Cáfolja tehát azt a máig népszerű álláspontot, hogy a tehetség előbb-utóbb mindenképpen utat tör magának, hiszen rengeteg tehetséges kamasz fiút és lányt látott elkallódnia; ezzel szem-

ben a tudományokban, a művészetekben vagy a sportban tehetséges gyerekek hosszútávú fejlesztésének szükségességét hangsúlyozza. A tehetség kibontakoztatásához szerinte három alapfeltétel szükséges: a tudás, a motiváció és a fegyelem. Lényeges tehát, hogy a gyerekek velük

született képességei valóban kiemelkedőek legyenek, jó iskolákba járjanak, társadalmi, lelki és anyagi tekintetben is megfelelő családi háttérrel rendelkezzenek, de megfigyelései szerint a tehetséges gyerekből mindezeket túl leginkább úgy válhat sikeres felnőtt, ha szereti azt, amit csinál, vagyis bizonyos tevékenységek közben képes flow-állapotba kerülni, sőt első sorban azért végzi ezeket a tevékenységeket, hogy flow-állapotba kerülhessen.

Mindannyian átéltük már azt az érzést, hogy az, amit éppen csinálunk (focizunk, úszunk, írunk,